

Vrijedan doprinos govoru bačkih Hrvata

(Ante Sekulić: *Rječnik govora bačkih Hrvata*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost «Ivan Antunović», Zagreb, 2005.)

Opus magnum mogli bismo reći za djelo niklo iz pera i srca prof. Ante Sekulića uz svesrdan trud dvaju instituta – IHJJ-a u Zagrebu i Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost «Ivan Antunović» u Subotici.

Svaka pojava dijalektnog rječnika od neprocjenjive je važnosti za jezikoslovlje općenito, ali i za manjinu koja se dotičnim dijalektom služi. *Rječnik govora bačkih Hrvata* plod je dugogodišnjeg proučavanja znanstvenika Ante Sekulića koji u predgovoru, naslovljenom *Pristupne misli*, kaže da skupljanje građe i leksička obradba bunjevačkog i šokačkog govora nije zadovoljavanje nego puka potreba, jer bez opisa jezika narod takoreći i ne postoji. Važnim drži napomenuti kako bunjevačko-štokavsku ikavicu nipošto ne smatra pomodarstvom, već unutarnjom potrebom da se jedan idiom zabilježi.

U istom predgovoru stječemo kraći uvid u povijesne okolnosti u kojima su se Bunjevci i Šokci naselili u kraj između Tise i Dunava te kako su slijedom povijesnoga razvoja zauzimali područja nekoliko današnjih država:

Mađarske, Hrvatske i Srbije, odnosno Vojvodine.

U uvodnoj riječi autor zahvaljuje svojim bliskim i udaljenijim mentorima bez kojih čitav njegov nauk, život i oživotvorenje ovoga djela ne bi ugledali svjetlo dana; to su profesori Stjepan Ivšić, Antun Mayer, Lajo Budanović, Blaško Rajić, Ivan Kujundžić i drugi.

Recenzentski i uređivački dio posla obavio je uhodani tim dijalektologa i uredništva Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Zagrebu, na čelu s Dunjom Brozović-Rončević, Nadom Vajs, recenzentima Marijom Znikom, Mijom Lončarićem i Markom Samardžijom.

Nakon uvoda slijedi *Popis kratice bačkih naselja* te dvije varijante imena naselja, npr. *Bić. Bikić/Bácsbokod*, a nakon toga na dvije stranice veoma jasan i pregledan zemljovid Bačke.

Dalje se navodi *Popis gramatičkih i stilskih kratice* korištenih u *Rječniku* i *Popis literature* kojom se autor služi, podijeljen na četiri dijela.

Velika je važnost ovoga djela iznimno iscrpna i pregledna uvodna rasprava u kojoj se na tridesetak stranica autor sustavno bavi pitanjem naziva jezika bačkih Hrvata, govorom koji se obrađuje u zasebnim dijelovima: fonološki opis, morfološki, morfosintaktički...

Zatim se autor dotakao područja akcentologije te leksika (popis ro-

manskih riječi – testàmenat ili opo-ruka, turcizama – òdžak ili dimnjak, tuđica u vojnom nazivlju – kàdet, gazdàšag...). Posebno se referira na djela I. Popovića, S. Ivšića, B. Finke, A. Šojata.

Zahvaljujući maestralno opisanom govoru bačkih Hrvata, prodor u područje samoga leksika, koji sadržava 17 000 natuknica, uvelike nam je olakšan.

Leksemi su dosljedno obrađeni, akcentuirani, popraćeni osnovnim gramatičkim podatcima, semantičkim tumačenjem ili definicijom te primjerima koji su uzimani ili iz mjesnih govora ili iz pisane građe. Izvor je naravno, naveden u zagradi, npr:

àbriktovat, -tujem *impf.* – *savjetovati koga na dobro; prekoravati: dida ji àbriktuje al ništa ne pomaže, uvek su isti (Bik., 1966.)*

Àdam *m.r.* – *osobno ime (Àda, hi-pokor.)*

gròktalica *ž.r.* – *junačka, često baladična pjesma, izvedena groktanjem, posebnim načinom pjevanja: naše gròktalice obuhvaćaju sve što se u životu naroda u prošlosti moglo dogoditi (Narodne pisme, Sub., 1939.)*

nìzak, -ska, -sko *pridj.* – 1. *koji ima malu visinu; 2. koji je male vrijednosti; nedostatan, nedovoljan; 3. koji nije skup; 4. prenes. koji je nečastan, podao; 5. koji je na društvenoj ljestvici na manjem položaju: 1. sva su dica u Totovoj obitelji nìskog rasta (Pač.,*

1940.); 2. gospodar Ive ima nìsku plaću (Tav., 1950.); 3. kupijo sam kožne kajase po nìskoj cini (Bjk., 1950.); 4. Šandor nije smijo bit tako nìzak prid ljudima (Gar., 1963.); 5. u varoškoj kući mi je niki nìski službenik ispuni-jo prijavnicu (Baj., 1944.)

Ako je natuknica jedna od mogućih varijanti, u tom slučaju autor upućuje na pravilni oblik.

nìcat, nìčem *impf.* < *nìknit*

nìć, nìknēm *pf.* – *v. nìknit*

Postojeća različita značenja navedena su i numerirana unutar iste natuknice, npr:

nìknit, nìknem *pf.* – 1. *izbiti iz sjemena ili korijena, isklijati, 2. prenes. pojaviti se, nastati: 1. kukuruz je lipo nìknijo (Đun., 1940.); 2. nìknila su nova dica, naše nove snage (Sub. novine, 1939.)*

Glasovi, sklonidba, sprezanje i leksičko blago bačkih Hrvata potvrđuju da su govornici Bačke, odnosno Podunavlja, štokavci «s nešto čakavskih značajaka, potpuni ikavci i nove akcentuacije».

Ovaj je Rječnik najveći dobitak u prvom redu za Bunjevce i Šokce, građane Bačke, koji napokon drže svoju domovnicu u ruci, a svakako je od neizmjerne važnosti svim dijalektolozima, kroatistima i slavistima i inim jezikoslovcima u Mađarskoj, Srbiji i Hrvatskoj, ali i diljem svijeta.

Irina Jurović